

Z p r á v a

o činnosti Psychologického ústavu ČSAV v Praze v roce 1972
zpracovaná podle směrnice presidia ČSAV
č.6/72 - čj.18.050/7/72

I. Opatření ke splnění závěrů XIV. sjezdu KSČ a dalších stranických a vládních dokumentů

Základním východiskem činnosti ústavu je rozpracování usnesení XXIX. valného shromáždění členů ČSAV na podmínky našeho ústavu. Spolu se stranickou organizací byl vypracován plán ideologické práce na léta 1972-5, který bude ještě dále prohlouben o závěry ideologického pléna ÚV KSČ.

Pracovní náplň Psychologického ústavu ČSAV byla koncentrována na plnění úkolů státního programu základního výzkumu, zejména na úkoly VIII-4-2, VIII-1-6 a VIII-1-10, které ústav koordinuje. Vyvíjeli jsme úsilí k odstraňování roztržitosti ve výzkumné práci a směrem k efektivnějšímu využívání odborných kádřů, laboratorní techniky, výpočetních kapacit, služeb technického, laboratorního i dokumentačního úseku. Byla zpracována dílčí doporučení v oblasti racionalizace a kontroly práce, která se postupně zavádějí. Vedení ústavu se ZO KSČ, ZV ROH společně usilovaly o vytváření marxisticky ideového a pracovní angažovaného ústavního kolektivu. Lze říci, že se podařilo vytvořit podmínky pro zásadové, kolektivní posuzování závažných ústavních otázek a problémů jednotně s vedením ústavu. Zvýšenou pozornost jsme věnovali efektivnímu hospodaření s materiálními prostředky, především s laboratorní technikou a zavedení systému ústavní kontroly pracovních výsledků. Nepodařilo se dosud docílit výrazné změny ve zlepšování podmínek pracovního prostředí, zejména s ohledem na obtížnou prostorovou situaci ústavu.

Podle usnesení ÚV KSČ o kádrové práci bylo ve dvou etapách provedeno komplexní hodnocení pracovníků. Ve srovnání s rokem 1970 pohovory prokázaly zlepšení stavu pracovní a politické angažovanosti u většiny pracovníků; byly předány hodnotné individuální pracovní závazky, z nichž část už byla splněna.

Úspěšně se rozvíjela spolupráce s Institutem obecné a pedagogické psychologie APN v Moskvě na základě uzavřené meziústavní dohody. Byly učiněny první kroky k navázání spolupráce s Filosofickým ústavem AN SSSR v Moskvě. V průběhu roku došlo ke konkretizaci účasti Psychologického ústavu na výzkumech zemí RVHP koordinovaných Institutem řízení. Zahájili jsme přípravné práce k uskutečnění 2. pražské konference o psychologii lidského učení a řešení problému.

II. Plnění plánu výzkumných prací a výsledky vědecko-organizační činnosti

V r. 1972 byl PsÚ ČSAV koordinujícím pracovištěm tří hlavních úkolů státního plánu a zároveň byl řešícím pracovištěm řady jeho dílčích úkolů.

Zpráva o plnění výzkumných úkolů, obsažených v plánu PsÚ ČSAV:

V hlavním úkolu VIII-1-6 "Výzkum tvořivé činnosti a heuristických procesů v podmínkách soc. společnosti" (koordinátor člen korespondent J. Linhart) se v PsÚ ČSAV pokračovalo ve strukturální analýze metod heuristického myšlení, jejichž výsledkem jsou navržené modely myšlenkových procesů v kognitivní hře Domino. Nové přístupy byly aplikovány též v matematické a logické analýze heuristických metod řešení.

Ve spolupráci PsÚ ČSAV a FgÚ ČSAV proběhl výzkum analýzy lidské schopnosti rozeznat při opakované tachiskopické prezentaci dvojrozměrné pravděpodobnostní obrazce. V tomto výzkumu se pracovníci soustředili na analýzu očních pohybů při řešení vizuální problémové úlohy jednoduché dimenze a v experimentech, ve kterých byly opakovaně prezentovány dvourozměrné pravděpodobnostní obrazce o různých vlastnostech a světelné podněty; byly studovány další aspekty sledovaného fenomenu.

Na základě návrhu týmu psychologie myšlení pokračovala výroba speciálních aparatur pro výzkum tvořivého myšlení.

V publikaci J. Linharta "Proces a struktura lidského učení" (Academia 1972; v r. 1970 v Moskvě; v r. 1972 v PLR)

autor podává původní základní analýzu vztahů mezi tvořivým myšlením a atributy řešení problému a učení. Tato práce zároveň obráží završení výzkumného a teoretického úsilí prof. Linharta a jeho spolupracovníků v této oblasti za uplynulou etapu práce.

Kromě publikační činnosti (viz příloha) byly výsledky výzkumů průběžně hodnoceny na seminářích. Ve dnech 6.- 8.12.1972 organizovalo naše pracoviště celostátní pracovní seminář o úkolech státního plánu, na němž jednotliví řešitelé přednesli referáty o výsledcích svých prací. Výzkumné úkoly pracovníci plnili v souladu s etapami stanovenými pro r. 1972. Uvedený hlavní úkol je zařazen jako dílčí v úkolu RVHP I.23.1. "Základy organizace a metody řízení průmyslových sdružení a podniků" (koordinátor dr.ing. A. Ter-Manuelianc).

V hlavním úkolu VIII-1-10 "Psychologické problémy soudobé civilizace a motivace lidského jednání" (koordinátor doc.dr. J. Janoušek, CSc), byl ukončen a zpracován výzkum dialogu z r. 1971, připraven a proveden nový experimentální výzkum navazující na předchozí. Pracovníci týmu soc. psychologie provedli kritickou analýzu metod pro výzkum potřeb, zhodnotili výsledky experimentálního výzkumu organizačního chování v malé skupině. Bylo dokončeno psychometrické ověření FIRO-B dotazníku. Vedle publikační činnosti (příloha) bylo v průběhu roku uspořádáno několik pracovních seminářů k tematice státního plánu, porada všech řešitelů hlavního úkolu, včetně účastníků z jiných pracovišť a posléze ve dnech 27. - 29.11.1972 širší seminář, jehož se zúčastnili i mimoústavní odborníci a představitelé ministerstva pro technický a investiční rozvoj a ministerstva práce a sociálních věcí. Řada pracovníků našeho ústavu zde přednesla referáty o výsledcích svých výzkumů. Pracovníci skup. sociální psychologie se kontinuálně podíleli na přípravě a výrobě zařízení pro plánovanou soc.-psychologickou laboratoř.

V hlavním úkolu VIII-4-2 "Biologické a psychologické podmínky utváření člověka v socialistické společnosti"

byl dokončen rozsáhlý výzkum znakově-pojmové identifikace a pojmového učení. Experimentální data byla zpracována pomocí samočinného počítače MSBU při FU ČSAV. Výzkum přispěl k objasnění vývoje poznávacích procesů u dětí od 5 do 15 let. Analýza procesů pojmové identifikace umožnila konstrukci matematicko-logických modelů lidského učení na sledované úrovni. - Mikroanalýza strategií řešení úkolu bludištního typu přinesla krom aspektů upřesňujících základní typologii strategií na podkladě individuálních zvláštností subjektů rovněž i objektivní ukazatele strategií řešení. Byla navržena a započata konstrukce nové experimentální aparatury pro párově-asociační učení a pro výzkum bludištního učení a řešení problému. V rámci výzkumu učení na nízké aktivační úrovni (který byl uzavřen) bylo dosaženo jako výsledků stanovení zvláštností vytváření podmíněných reflexů na nízké AÚ se zřetelem k osobnostním faktorům. Byly uzavřeny dílčí etapy experimentálního výzkumu PAU, analýzy očních pohybů při řešení problému. Významné metodologické poznatky přineslo zkoumání vztahů mezi řešením problémů volným kontinuálním asociováním a znovupoznáním. Ověřování projekční metody, měření výkonové motivace, pokročily do fáze vytvoření vlastní modifikace podnětového materiálu.

• Ve výzkumu základních problémů vývoje člověka a struktury osobnosti a ve výzkumu základních otázek psychického vývoje a socializace člověka byla v r. 72 zpracována a publikována první fáze longitudinálního bádání, přičemž pracovníci pokračovali na další fázi tohoto výzkumu. Experimentálně byly zjištěny nové poznatky o vztahu osobnostních vlastností, překonávání strachu z bolesti a o vlivu poznávacích procesů na dynamiku citů. Do českého jazyka byl převeden dotazník anxiety a strachu a standardizován pro dospívající mládež. Při zkoumání projevů volných vlastností v písmu byla zjištěna kladná korelace mezi velikostí písma a dominancí, konstatován rozdíl ve velikosti a průběhu tlaku písma za různých experimentálních a přirozených podmínek a dále zjištěna závislost velikosti tlaku a její variability na osobních vlastnostech.

Kromě publikační činnosti a referencí na pracovních

seminářích jednotlivých týmů i celoustavních, podali pracovníci souhrnné zprávy o průběhu již dosažených výsledků na semináři o plnění úkolu státního plánu (zmiňovaný seminář v Jevanech). Na základě kontroly plnění řešených témat vyplývá, že úkoly vytyčené na r. 1972 byly splněny. S ohledem na dosavadní zkušenosti byl počet dílčích úkolů řešených v PsÚ ČSAV v hlavním úkolu VIII-4-2 zredukován z dosavadních 3 na 1.

Rovněž úkoly plněné v rámci hlavního úkolu VIII-5-1 "Kritika buržoasní filosofie, sociologie a psychologie a revizionistických tendencí v těchto oborech", jehož koordinátorem je akademik Filipec byly pro r.1972 splněny. Totéž platí i pro úkoly plněné pracovníky PsÚ ČSAV v rámci hlavního úkolu VIII-3-8 "Vývoj dětí školního věku a dorostu a podmínky jejich života a práce", jehož koordinátorem je prof. MUDr. F. Janda, DrSc.

V zájmu dalšího rozvoje laboratoře PsÚ ČSAV a tím zajištění experimentální činnosti byla vypracována originální komplexní koncepce realizace experimentů. Základním východiskem je úplná automatizace procesů řízení experimentální činnosti a zpracování experimentálních dat pomocí laboratorního počítače doplněného systémem periférií reálného času Camac.

V roce 1972 koordinoval PsÚ ČSAV 3 hlavní úkoly státního plánu:

VIII-1-6 "Výzkum tvořivé činnosti a heuristických procesů v podmínkách socialistické společnosti" (koordinátor člen koresponden J. Linhart)

VIII-1-10 "Psychologické problémy soudobé civilizace a motivace lidského jednání" (koordinátor doc.dr.J.Janoušek, CSc)

VIII-4-2 "Biologické a psychologické podmínky utváření člověka v socialistické společnosti" (koordinátor člen korespondent J. Linhart).

V listopadu a prosinci 1972 proběhly ke všem třem hlavním úkolům pracovní semináře řešitelů. Cílem byla průběžná kontrola a upřesnění další výhledové perspektivy témat řešených v rámci těchto hlavních úkolů.

Ostatní vědecká a vědeckoorganizační činnost.

Tři pracovníci (člen korespondent J.Linhart, doc.dr. J.Janoušek, CSc, dr.M.Kodým, CSc) jsou členy rad stěžejních úkolů státního plánu a plnili povinnosti s tím spojené. Člen korespondent J.Linhart vykonával funkci předsedy vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie, dr.M.Kodým, CSc funkci tajemníka téhož kolegia. Dr.J.Janoušek, CSc je vědeckým tajemníkem psychologické společnosti při ČSAV. Vědečtí pracovníci ústavu se podílejí na zpracování dlouhodobých prognós rozvoje psychologických věd. Dr.Bokorová a Dr.Janoušek, CSc se podíleli na zpracování druhé prognózy "Utváření a vývoj potřeb člověka" vyžádané Státní plánovací komisí. C.Lukavský je vedoucím pracovní skupiny psychologie a pedagogiky mezioborového týmu pro řešení vládního úkolu "Začlenění romských občanů do naší společnosti". Tři pracovníci se podílejí na řešení vládního úkolu "Stimulace výkonnosti pracovníků vědecko-výzkumné základny".

III. Hodnocení zahraničních styků Psychologického ústavu ČSAV v r. 1972

I. Obecná část

a) V zahraničních stycích r.1972 se příznivě odrazila plánovitá spolupráce našeho ústavu se socialistickými zeměmi, která se opírala o meziústavní dohody s APN SSSR a s Rumunskou lékařskou akademií. Dohody pomáhaly řešit úkoly státního plánu výzkumu VIII-4-2.

Naše i sovětská strana provedly společné výzkumy podle metody ZPI a DT, vyvinuté v PsÚ ČSAV. O výsledcích bylo referováno na semináři řešitelů státního plánu v Jevanech, konaném v prosinci 1972. Semináře se zúčastnila prof. Abulchanová-Slavská z Moskvy. (Názvy referátů: J.Linhart: Strukturální analýza metod heuristického myšlení; J.Linhart, S. Rejthar: Experimentální metoda znakově pojmové identifikace; S.Vohník: Vztah mezi Domino a ZPI.) Dále výsledky byly zpracovány a publikovány v několika člancích a zprávách, zejména z československé strany. Materiály o experimentálních výsledcích sovětského pracoviště nám předal při své návštěvě v Praze osobně prof.Davydov, v zastoupení ředitele Institutu obecné a pedagogické psychologie APN SSSR v Moskvě.

Výzkumné práce prováděné stejnou metodou na české a sovětské populaci znamenají přínos nejen pro ověření metody, ale zejména pro poznávání zákonitostí psychických procesů. Komparace experimentálních výsledků na různém populačním vzorku právě pro identitu metody a vedení má zásadní význam pro rozvoj vědeckého poznání lidské psychiky. Při návštěvě prof. Davydova, v zastoupení ředitele moskevského ústavu, byla učiněna dohoda o dalším plánu konkrétní spolupráce pro rok 1973.

Další spolupráce byla navázána a prohloubena prof. J. Linhartem během jeho přednáškového pobytu v Polsku a NDR. Psychologický ústav Polské akademie věd v Krakově projevil zájem o navázání dohody o vzájemné tematické spolupráci

s naším ústavem, neboť již zde polští pracovníci s metodou hry Domino začali pracovat a dosáhli dobrých předběžných výsledků.

Vzhledem k velice závažné problematice - výzkum zákonitostí psychických procesů - se jevílo účelné zpracovávat výsledky na širším základě. Bylo proto při návštěvě prof. Abulchanové-Slavské z Institutu filosofie akademie věd SSSR v Moskvě jednáno o využití metod dialektické logiky aj. k analýze kognitivních procesů. Byla uzavřena dohoda o spolupráci mezi Institutem filosofie AN SSSR v Moskvě a PsÚ ČSAV v Praze na téma "Metodologické problémy výzkumu poznávacích procesů" pro r. 1973-74.

V rámci mezinárodní spolupráce na programech RVHP se PsÚ ČSAV podílel na řešení I-23.1 "Základy organizace a metody řízení průmyslových sdružení a podniků". Úkol, jehož koordinátorem je prof. Linhart I-23.1-3.9 "Heuristické metody základů řízení" byl zařazen do plánu na léta 1971-75 pod I-23.1-3 "Informační proces a proces rozhodování v řízení", který koordinuje Institut řízení. K jednání vědecko-kooperačního výboru specialistů členů zemí RVHP, které probíhalo v říjnu 1972 v Budapešti, byl předán materiál "Psychologické předpoklady pro simulační modely učení a myšlení".

b) Ohlasem na výsledky československé psychologické vědy v zahraničí je vydání v r.1972 publikace prof.Linharta "Proces a struktura lidského učení" v polském překladu Nakladatelstvím polské akademie věd ve Varšavě.

Všech návštěv předních vědeckých pracovníků ze socialistických zemí (prof. Davydov, prof. Abulchanová-Slavská ze SSSR a prof. Baciú z Rumunska) bylo využito k rozpracování dohody o tématické spolupráci a vypracování konkrétních plánů na r.1973, což svědčí o dobrých vzájemných stycích a slouží rozvoji socialistické vědy i propagaci československé psychologie.

Na r. 1973 připravuje PsÚ ČSAV mezinárodní konferenci "O psychologii lidského učení a řešení problému", která je

již druhou konferencí pořádanou na toto téma v Praze. Během přípravného období v r.1972 na tuto akci byl zaznamenán značný zájem ze zahraničí o tuto problematiku, která je zároveň i významnou propagací výsledků socialistické vědy.

Na r.1973 se také plánuje porada expertů - představitelů psychologické vědy ze socialistických zemí. Toto jednání má vést ke komplexnějším formám spolupráce a integraci socialistické vědy. Dosavadní spolupráce probíhaly převážně formou dvoustranných dohod.

II. Spolupráce se socialistickými zeměmi

a) Dvoustranná vědecká spolupráce s akademii věd socialistických zemí.

aa) Akademie pedagogických věd - Ústav obecné a pedagogické psychologie v Moskvě.

Od uzavření smlouvy o vzájemné spolupráci - 15.12.1970 v Moskvě - mezi Psychologickým ústavem ČSAV v Praze a Ústavem obecné a pedagogické psychologie APN SSSR v Moskvě se rozvíjela spolupráce úspěšně a systematicky. V r.1972 (právě tak jako v předchozím roce 1971) se vycházelo z pracovního plánu, který se týkal výzkumu hlavních teoretických, metodologických a praktických otázek psychologie učení, heuristických procesů a jejich sociálně-psychologických aspektů. Výzkum tématiky těsně navazoval na úkoly státního plánu VIII-4-2 a VIII-1-6. PsÚ ČSAV předal Ústavu obecné a pedagogické psychologie APN dvě metodiky. Znakově pojmové identifikace (ZPI) a Domino-test (DT). Na obou ústavech probíhal v r.1972 výzkum zvláštností rozumové činnosti žáků 1. až 4.tříd, procesu myšlení a heuristických procesů pomocí uvedených metodik. Podle plánu na r.1973 se má v tomto započatém výzkumu analýzy kognitivních procesů pokračovat. O prohloubení a konkrétní formě vzájemné spolupráce bylo jednáno při pobytu ředitele prof.Linharta v Moskvě s ředitelem Ústavu obecné a pedagogické psychologie, prof. Smirnovem.

Dále ředitel ústavu jednal s představiteli nově zřízeného psychologického ústavu AN v Moskvě (prof. Nebylicynem a prof. Šoročovovou) o možnostech tématické spolupráce. Bylo dohodnuto, že v těchto jednáních bude nutno pokračovat v r.1973.

Rumunská lékařská akademie věd - Ústav pro lékařský výzkum v Cluji.

Náš ústav pracoval s Ústavem pro lékařský výzkum na dohodnutém tématu spolupráce "Vliv zátěže lidského organismu duševní prací". V r.1972 nedošlo k provedení společného experimentu, jak bylo původně plánováno. Přidělená reciproční kvota 5 dní byla k provedení experimentu neúměrně krátká. Vyslaný pracovník využil proto cesty k výměně zkušeností v rámci daného úkolu. Na podzim r.1972 ředitel rumunského pracoviště, prof. I. Baciú, navštívil náš ústav a při té příležitosti byl upřesněn plán další spolupráce a upraveno téma pro r. 1973, které zní "Vegetativní mechanismy při somatomotorické adaptaci člověka". Společný výzkum se bude realizovat v Praze v květnu 1973 při návštěvě P.Derevence, který je úkolem pověřen za rumunskou stranu.

bb) Přínos dvoustranné tématické spolupráce pro PsÚ ČSAV.

Základní význam spočívá v tom, že tématická spolupráce přispívá k rozvoji vědy. Při poznávání zákonitostí psychických procesů je nezbytným předpokladem správné interpretace experimentálních výsledků jejich komparace na různých populačních vzorcích a provádění výzkumu stejnou metodou. To se právě dohodami o dvoustranné spolupráci daří zabezpečovat.

Spolupráce přispívá k efektivnímu společnému využívání laboratorní a výpočetní techniky i dokumentační služby. Tématická spolupráce pomáhá řešit úkoly státního plánu a tím zčásti odstraňování tíživých kádrových problémů, spojených s nedostatkem pracovníků.

Perspektivní orientace na systematickou spolupráci se socialistickými zeměmi odstranila zcela nahodilost a nesystematičnost v zahraničních stycích. Koordinovanost vědecko-

výzkumné činnosti zabezpečuje vysokou efektivitu vědecké práce a pomáhá sblížení spřátelených zemí. Ze vzájemně dobrých zkušeností vyplynul proto návrh na pořádání pracovní porady představitelů psychologie socialistických zemí, která se bude konat v Praze, v červenci 1973.

Ukázalo se účelné zpracovávat úkol, na kterém dosud se podílel PsÚ ČSAV a Institut obecné a pedagogické psychologie APN v Moskvě, na širším základě. Bylo jednáno s Filosofickým ústavem AN SSSR v Moskvě a byla navržena dohoda o spolupráci na téma "Metodologické problémy výzkumu poznávacích procesů" mezi Institutem filosofie AN SSSR v Moskvě a PsÚ ČSAV v Praze. V plánované spolupráci jde o využití metod dialektické logiky ke zkoumání poznávacích procesů a sociálně filosofickou analýzu procesů řešení úloh. Vzhledem k tomu, že našemu ústavu chybí příslušné kádry, zejména v oblasti filosofie a logiky, byla by tato spolupráce velmi žádoucí.

c) Spolupráce PsÚ ČSAV na programech RVHP.

aa) Na jednání vědecko-kooperačního výboru specialistů členů zemí RVHP v Budapešti byl do tématu

I-23.1 "Základy organizace a metody řízení průmyslových sdružení a podniků" zařazen úkol

I-23.1-3.9 "Heuristické metody základů řešení", jehož řešitelem a koordinátorem byl stanoven prof. Linhart. Toto téma je v úzké návaznosti na hlavní úkol státního plánu

VIII-1-6 "Výzkum tvořivé činnosti a heuristických procesů v podmínkách socialistické společnosti".

bb) V rámci tohoto úkolu byl zpracován text "Psychologické předpoklady pro simulační modely učení a myšlení", který byl předán zúčastněným stranám.

e) Přínos PsÚ ČSAV z hlediska integrace socialistické vědy.

Základní podmínky k integraci socialistické vědy byly učiněny formou dohod o vzájemné spolupráci mezi naším ústavem a ústavu SSSR a Rumunska.

Podstatným krokem k integraci v oblasti psychologické vědy je příprava porady představitelů psychologie socialistických zemí. Její svolání vychází z iniciativy PsÚ ČSAV v Praze, který ji také připravuje ve spolupráci s kolegiem pedagogiky a psychologie. V rámci úkolů RVHP se PsÚ ČSAV napojil na Ústav teorie řízení, který je již po několik let zapojen do programu RVHP.

II. Styky s vědeckými institucemi v kapitalistických státech.

a) V r.1972 se uskutečnil pouze jeden výjezd do kapitalistické země, a to do Nizozemí. Šlo o účast na letním kurzu modelování procesu poznání a kognitivních funkcí, pořádaném organizací holandských univerzit NUFFIC. Přednášky byly zaměřeny na metodologické problémy experimentálních výzkumů v psychologii. Nabyté zkušenosti byly využity při řešení státního úkolu VIII-1-6.

b) Zahraniční návštěva z kapitalistického státu v r. 1972 nebyla naším ústavem oficiálně přijata.

III. Styky s rozvojovými zeměmi

Pro nedostatek pracovníků nebylo možno rozvíjet zatím konkrétní spolupráci. V r.1972 jsme byli pouze v písemném styku s pracovníky v Indii, kteří se zabývají psychologickou, event. fyziologickou problematikou. Zájem z obou stran byl projeven o vzájemné stáži.

IV. Styky s mezinárodními organizacemi vládními a nevládními.

A. Prostřednictvím komise pro UNESCO byl podán PsÚ ČSAV návrh na participaci UNESCA při plánované mezinárodní konferenci "Psychologie lidského učení a řešení problému" (červenec 1973). Tento návrh byl na podzimním plenárním zasedání UNESCA 1972 projednáván.

B. Nevládní organizace (mezinárodní vědecké unie a společnosti.

a) Ředitel PsÚ ČSAV J.Linhart je od r.1968 členem společ-

nosti American Psychological Association se sídlem ve Washingtonu, U.S.A. Dále je v jednání jeho členství ve vědecké radě za ČSSR, Supperiore di Lohica e Scienze Comparative, se sídlem v Bologni, Italie a členství v redakční radě International Encyclopedia of Psychiatry, Psychoanalysis and Psychology v New Yorku.

Dr. Janoušek je od r.1967 členem European Association of Experimental Social Psychology a od r.1969 členem Výkonného výboru této společnosti, jejíž sídlo je v Utrechtu, Holandsko. Dr. Janoušek je dále členem výboru Transnational Social Psychology. Členství v obou společnostech pomohlo získat přehled o rozvoji sociální psychologie v celosvětovém měřítku.

Ve výkonném výboru společnosti International Society for Study of Behavioral Development je Dr. J. Kotásková za ČSSR. Společnost sdružuje vědecké pracovníky z celého světa, kteří se zabývají životním během - "life-span" a používají jako základní metodu výzkumu metodu longitudinální. Jmenovaná soudružka byla požádána výborem o aktivní účast na příštím zasedání v r.1973, které se koná v Ann Arbor v U.S.A.

b) V prosinci 1972 se Dr. Janoušek účastnil zasedání výkonného výboru evropské asociace pro experimentální sociální psychologii, která se konala v Budapešti. Cesty bylo využito k dohodnutí účasti maďarských sociálních psychologů z Maďarské akademie věd na symposiu k hlav. úkolu st. plánu VIII-1-10, plánovanému na listopad 1973.

V. Kongresy, konference, symposia.

A) V r.1972 PsÚ ČSAV nepořádal mezinárodní akci, ale bylo podniknuto přípravné jednání pro konání konference s mezinárodní účastí "Psychologie lidského učení a řešení problému" a byla zajišťována účast ze socialistických a kapitalistických zemí. Setkali jsme se se zájmem a dobrým ohlasem.

B) V srpnu 1972 se účastnil pracovník PsÚ ČSAV první mezinárodní konference vědců a odborníků zemí RVHP a Jugoslávie k otázkám ergonomie. Hlavním tématem konference byly metodo-

logické problémy v teorii a praxi ergonomie. Konference konstatovala dosažené praktické úspěchy v tomto oboru a to zejména v otázkách projektování nové techniky a organizace práce. Ergonomie se zabývá funkcionálními možnostmi člověka v pracovních procesech, s cílem vytvořit takové podmínky, metody a organizaci pracovní činnosti, které dělají práci produktivnější a umožňují duchovní i fyzický rozvoj člověka. Účast souvisela s úkolem I-23.1-3.9, který byl zařazen do programu RVHP. Získané zkušenosti přispěly k řešení úkolu. Na jednání vědecko-kooperačního výboru specialistů (viz body II.c-aa), bb)) byl zaslán referát "Psychologické předpoklady pro simulační modely učení a myšlení" autora a ředitele PsÚ J.Linharta. Text byl předán věd. kooperačnímu výboru z pověření ředitele PsÚ - dr.Kholem z Institutu řízení.

Na pozvání ze sovětské strany se zúčastnil aktivně IV. všesvazového sympózia o psycholingvistice a teorii komunikace v Moskvě - dr.Janoušek. Přednesl referát "Analýza komunikativních úkonů v podmínkách kooperace dvou osob". Účasti bylo využito i k projednání možnosti spolupráce Čs. psychologické společnosti - české části se Sovětskou psychologickou společností. Cesta umožnila ověřit si nosnost vlastního výzkumu sociální komunikace, který byl sovětskými kolegy kladně oceněn. Dále umožnila prohloubit a rozšířit jak informace z oblasti psycholingvistiky a teorie komunikace, tak i pracovní kontakt se sovětskými kolegy. Jmenovaný soudruh se ještě zúčastnil zasedání výkonného výboru evropské asociace pro experimentální a sociální psychologii (viz IV/B).

VI. Opatření k zajištění efektivnosti vyslání do zahraničí: Vedení ústavu zajišťuje, aby vědečtí a odborní pracovníci byli vysíláni do zahraničí tak, aby cesty přispěly co nejefektivněji k řešení výzkumných úkolů ústavu a byly v návaznosti na výzkumné úkoly státního plánu. Pracovníci jsou vybíráni se zřetelem k základním výzkumným otázkám. Působí

proto potíže a vede ke zpoždění řešení společného programu zainteresovaných stran, jestliže nedojde k realizaci plánované cesty.

Výsledky zahraničních cest jsou jednotlivými vyslanými pracovníky zpracovávány ve zprávách a referátech, takže jsou s nimi seznamováni další pracovníci ústavu v týmech, resp. na ústavní radě, ústavních seminářích, i na schůzích ROH. Výsledky zahraničních cest jsou jednak zahrnuty do publikací a využívány ve výzkumné, laboratorní práci. Závažnější zprávy jsou předávány vědeckému kolegiu, psychologické komisi.

VII. Statistická část.

Vyslání/osob Přijetí, osob celkem

A. Socialistické země

SSSR	4	3	7
Polsko	1	2 +)	3
Rumunsko	1	3	4
Maďarsko	1	-	1
NDR	1	1	2
celkem	8	9	17

+) Studijní pobyt byl zajišťován spolu s Fyziologickým ústavem a Ústavem pro filosofii a sociologii.

B. Kapitalistické státy

Holandsko	1	-	1
celkem	1	-	1

C. Rozvojové země

∅	0	0	0
---	---	---	---

zahraniční styky celkem 10 9 19

IV. Uplatnění výsledků vědecké práce

- Některé nové základní výsledky byly publikovány - viz příloha. Jejich společenský přínos spatřujeme především v řešení aktuálních problémů lidského činitele v pracovní a výchovné činnosti, zejména z hlediska socialistické VTR.
 - Výsledky byly referovány na seminářích řešitelů úkolů st. plánu (listopadu-prosinec 1972) a na mezioborových konferencích vědeckých ústavů a vědeckých společností. Výše uvedené ověřované metody (dotazník FIRO-B, ZPI, bludiště, modifikační metoda měřené výkonové motivace) buď už jsou uvedeny nebo jsou uváděny do praxe.
 - Další oblastí byla spolupráce ústavu s průmyslem zejména v podobě jeho výzkumných resortních ústavů a s některými dalšími institucemi. Šlo především o oponentské a konzultantské, výjimečně lektorské služby, např. Ústavu práce v Bratislavě, VÚDPAP v Bratislavě, VÚ energetickému, VÚ stavebnictví v Bratislavě, Ústavu pro doškolování lékařů a farmaceutů. Navázána je pracovní spolupráce s n.p. Psychodiagnostica.
- (O uplatnění výsledků v rámci mezinárodní spolupráce viz kap. hodnocení zahr. styků PsÚ ČSAV.)

Ocenění výsledků vědecké práce

- Monografie J.Linharta "Struktura a proces lidského učení" vydaná v prosinci 1970 v Moskvě, v říjnu 1972 ve Varšavě, v doplněném znění vyšla v prosinci 1972 v nakl. Academia, byla Psychologickým ústavem a vědeckým kolegiem ped. a psychol. navržena na ocenění Státní cenou K. Gottwalda.
- Odměny vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie byly uděleny 1) za práci "Řešení problému ve vztahu k některým druhům výkonnosti" dr. M. Kodýmovi, CSc, 2) za provedení rozsáhlého výzkumu znakově-pojmové identifikace se zřetelem k vývoji empirického myšlení dětí kolektivu pracovníků týmu psychologie učení.
- Odměny vědeckého kolegia lékařských věd byla udělena za práci "Výzkum percepce u lidí s použitím pravděpodobnost-

ních obrazců jako vizuálních podnětů" dr.Z.Bohdaneckému, CSc z Psychologického ústavu ČSAV a doc.dr.T.Radilu-Weissovi, CSc a ing. V. Božkovi z Fyziologického ústavu ČSAV.

V. Výchova vědeckých pracovníků a spolupráce s vysokými školami

Ústav školil jednoho řádného aspiranta v oboru psychologie a 5 aspirantů externích; ve studijním pobytu ve výpočetním středisku ústavu byli 2 pracovníci. Obhájena byla kandidátská disertační práce "Rozbor úmyslné činnosti z hlediska osobnosti, vůle, rozhodování a výkon" řádného aspiranta PhDr. Otto Beckera. Ve vědecké přípravě v souladu s plány pokračovali dva odborní pracovníci.

Spolupráce s vysokými školami, zejména s Universitou Karlovou a Universitou 17.listopadu spočívala jednak ve společném řešení úkolů státního badatelského výzkumu, jednak někteří pracovníci byli zapojeni do pedagogického procesu; člen korespondent J.Linhart plnil úkoly externího vedoucího katedry psychologie filosofické fakulty UK, dr.J.Janoušek, CSc vedoucího oddělení obecné a sociální psychologie téže katedry. Byla navázána spolupráce s psychologickou laboratoří UK a přistoupilo se k realizaci koncepce na společné využívání výzkumně-experimentálních kapacit; několik pracovníků se podílelo na řešení konkrétních úkolů teoretických i praktických.

V ústavu pracovalo v průběhu roku 8 pomocných vědeckých sil.

VI. Kulturní, politická, ediční a vědecko-popularizační činnost.

Hlavní kulturně-politické akce se především upínaly k významným světovým a státním jubileům. Pracovníci ústavu se jich zúčastnili v rámci akcí pracoviště i na veřejnosti.

Ústav je editorem časopisu Československá psychologie. Pracovníci ústavu publikovali celkem 8 odborně teoretických prací, 62 vědeckých statí, odborných článků a výzkumných zpráv a 24 recenzí. Seznam publikační činnosti viz příloha.

Vědecko-popularizační činnost se soustřeďovala především v Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku; člen korespondent J. Linhart plnil funkci předsedy sekce psychologie při ÚV Socialistické společnosti, 3 pracovníci působili aktivně v této sekci, další byli zapojeni v lektorských sborech městské organizace; člen korespondent J. Linhart byl vyslán Socialistickou společností do Polské lidové republiky, kde přednášel o aplikaci heuristických metod ve výchově a v ekonomickém řízení.

V rámci uzavřené dohody o experimentální práci a Obvodní školskou správou v Praze 1 byly předneseny přednášky vybraným učitelským kolektivům.

Pracovníci ústavu přednášeli v rámci systému doškolení vedoucích školských pracovníků a na Ústřední škole tělovýchovy a sportu.

V hromadných sdělovacích prostředcích vystoupili člen korespondent J. Linhart a PhDr. J. Kotásková CSc.

VII. Stručná perspektiva dalšího vývoje činnosti pracoviště vychází z usnesení 9. zasedání presidia ČSAV (8.11.72) k perspektivnímu řešení organizační struktury psychologického výzkumu. Ústav bude usilovat o co nejefektivnější koordinaci a integraci badatelského výzkumu, za tím účelem dobuduje psychologickou laboratoř, výpočetní středisko a technickou dílnu. Prohloubí stávající spolupráci s psychologickými pracovišti, zejména katedrou UK a v rámci uzavřených nebo již připravených dohod s psychologickými pracovišti socialistických zemí, zejména SSSR.

Bude usilovat o maximální koncentraci lidských i materiálních sil na vpředu zmíněné 3 hlavní úkoly badatelského plánu a za tím účelem i dále rozvíjet spolupráci se zeměmi RVHP prostřednictvím Institutu řízení.

V intencích směrnic o zahraničních stycích ČSAV připraví 2. mezinárodní konferenci "Psychologie lidského učení a řešení problému".

Zvýšená pozornost ve smyslu plánu ideologické práce vedení ústavu, ZO KSČ a ZV ROH bude věnována spojení vědecké a ideové práce, marxistické metodologii s cílem usilovat o zvýšení odborné úrovně pracovního kolektivu a jeho občanské angažovanosti; zdůrazněna bude práce s mladšími perspektivními pracovníky. Podobně jako v uplynulém roce budeme pokračovat v organizačním a racionalizačním úsilí, zejména s ohledem na přetrvávající obtíže rozděleného a prostorově poddimenzovaného pracoviště.

VIII. Návrhy na řešení obecných, závažných vědeckých problémů, přesahujících současné možnosti pracoviště

- 1) Na základě diskuse v komisi pro kritiku a výzkum buržoasní ideologie (prof.ing.L.Hrzal, CSc, předseda) navrhuje, aby ve spolupráci Ústavu marxismu-leninismu, Vysoké školy politické a Psychologického ústavu ČSAV byla rozpracována problematika psychologických základů ideologické práce a komunikačních prostředků.
- 2) Doporučujeme, aby bylo zřízeno středisko vědeckých informací pro společenské vědy a v jeho rámci oborové informační středisko VTI pro psychologii.
- 3) Doporučujeme spolupráci Psychologického ústavu ČSAV s výpočetním střediskem ČSAV při konstrukci heuristických programů a využívání počítače presidia ČSAV IBM 370/135 při poskytování strojového času pro realizaci programů Psychologického ústavu podle vzájemné dohody.